

Romano hangos

10.

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 12 • ČÍSLO 5 • VYŠLO 30. DUBNA 2010

zprávy

PRAHA – Časopis Romano voďori spustil svoje stránky na www.romanovodori.cz. Web nabízí rozšířené možnosti a rubriky, s jakými se čtenáři v tištěné verzi Voďori neseťkají. Na mladé čtenáře čeká především interaktivní on-line psychologická poradna. Nebude chybět ani populární rubrika Blešák, na které lze vyměnit své již nepotřebné věci s jinými čtenáři.

PRAHA – V Česku žije skoro milion lidí v chudobě, tedy těch, kteří mají nedostatek jídla, nezávadné vody a oblečení. Podle české pobočky Evropské sítě proti chudobě jim systém sociálních dávek slouží jen k zachování života. Česko v rámci Evropského roku proti chudobě na zlepšení situace chudých vyčlenilo 12,5 milionu korun. Chudobou nejvíce trpí právě invalidé a dlouhodobě nemocní, nezaměstnaní, samoživitelky a senioři.

ÚSTÍ NAD LABEM – Pro obyvatele sociálně vyloučených lokalit začala na Děčínsku sloužit Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, která je první takovou institucí v Ústeckém kraji. Odloučené pracoviště bude poradna mít i ve Varnsdorfu. Tam se chtějí její pracovníci zaměřit na klienty z celého Šluknovského výběžku. Poradna má bezplatně poskytovat odborné sociální poradenství, pomáhat v případě zadlužení, poskytovat asistenci při hledání zaměstnání, bezplatně právní poradenství a zastoupení. (www.romea.cz, pp)

Miss Roma? Pavlína Lendelová z Lovosic

HODONÍN – Dvanáctka nejkrásnějších romských dívek, hojně doprovázených příbuznými z celé republiky, se v sobotu 24. dubna sjela do Hodonína. V místním kulturním domě Horní Valy se již podesáté volila Miss Roma. Letos si korunku odvezla sedmnáctiletá Pavlína Lendelová z Lovosic.

Na druhém místě skončila devatenáctiletá Veronika Olahová z Jesenice a třetí byla patnáctiletá Nikola Dudášová z Bruntálu.

Do letošního ročníku Miss Roma se přihlásilo na sedm desítek dívek, z nich pořadatelé vybrali finálovou dvanáctku. Ve finále, kam se proborjaly například dívky z Břeclavi, Brna, Olomouce či Prahy, o korunku

krásky soupeřila také sedmnáctiletá Blanka Poláková z Hodonína.

Kromě zpěváků ze SuperStar zazněly brazilské rytmy v podání taneční skupiny Tradicion, s doprovodem cimbálové muziky Zádruha zazpívali Jožina a Vojtěch Ducháčkoví, předvedla se i romská kapela Křištofci a taneční soubor Šukár čaha. Během programu však vystoupili především zpěváci Jan Bendig či Monika Bagárová.

Novinkou letošní soutěže a také jednou z disciplín byla přehlídka ve svatebních šatech. Nechyběla však ani tradiční disciplína miss, tedy proměna v plavkách, která vzbudila u publika nejbouřlivější ovace.

Foto: Hodonínské listy, Petra Kotásková

Akci organizovalo Sdružení Romů a národnostních menšin v Hodoníně.

Mezi čestnými hosty byl šéf ČSSD Jiří Paroubek, poslanec Zdeněk Šromach a hejtman Jihomoravského kraje Michal Hašek (oba ČSSD), stejně jako loni visel v sále stranický emblém. Korunku vítězce nakonec předsedal právě Jiří Paroubek.

Soutěž měla stát přibližně půl milionu korun. Vítězky si odnesly kromě emotivních zážitků rovněž věcné ceny. Královna se radovala například ze zisku zájezdu.

(www.idnes.cz, www.hodoninskydenik.cz, pp)

Pokračování na str. 6, 7

z obsahu

Plamínky ve Slaném

Do pěvecké soutěže nastoupilo přes dvacet dětí

strana 2

Zavést romštinu do škol?

Účastníci naší ankety zvažovali všechna pro i proti

strana 4, 5

Sára by chtěla podnikat

Studentka střední odborné školy v Brně si jde pevně za svým cílem

strana 7

Ondřej Liška: Špičkou kandidátky je Lucie Horváthová

Zelení jsou poslední ze čtyř stran, které před volbami odpověděly na otázky RH ohledně témat týkajících se Romů. V minulých číslech jsme čtenáře seznámili s názory Jiřího Dobeše (Věci veřejné), Kateřiny Konečné (KSČM) a Jiřího Paroubka (ČSSD). V tomto čísle odpovídal za Stranu zelených (SZ) Ondřej Liška. Představitelé TOP 09, KDU-ČSL a ODS na dotazy neodpověděli.

Máte Romy či zástupce jiných národností na kandidátce? Kde a kolik?

Lidryní naší kandidátky v Pardubickém kraji je Romka Lucie Horváthová. Je dlouhodobě aktivní v oblasti ochrany lidských práv, má na tomto poli četné mezinárodní zkušenosti. Věříme, že její odborná erudice i osobní zkušenost mohou významně přispět k dalšímu prosazování správné politiky v oblasti podpory romské integrace. Na kandidátkách je několik dalších lidí jiných národností, nikoliv však na předních místech.

Kdo z vaší strany, případně jaké odborné komise se věnují tématům spojeným s Romy? S jakými výsledky?

Před více než rokem jsme v SZ založili odbornou sekci pro sociální politiku, kterou vede Klára Laurenčíková, donedávna náměstkyně skupiny pro sociální programy ve školství, dnes vrchní ředitelka sekce pro speciální vzdělávání na ministerstvu školství.

Výsledkem práce sekce je velmi kvalitní program SZ v oblastech sociálního začleňování, rodinné politiky, rozvoje sociálních služeb, inkluzivního vzdělávání, sociálního bydlení, ale i podpory neziskových organizací, rozvoje občanské společnosti a ochrany lidských práv.

Členové a členky Strany zelených pracují v sociálních, školských i bezpečnostních komisích a výborech místních zastupitelstev a prosazují podporu integrační politiky, financování sociálních služeb, pod-

poru školám pro vzdělávání romských dětí v hlavním vzdělávacím proudu.

Za dva roky mého působení na ministerstvu školství se nám podařilo otočit kormidlo o 180 stupňů – začali jsme pracovat na tom, aby se běžné základní školy otevřely romským dětem. Na 27 % romských žáků a žákyn se bohužel vzdělává na bývalých zvláštních školách. Přitom většina z nich by mohla být při zajištění adekvátní podpory mezi ostatními dětmi v běžných třídách a získat tak možnost kvalitního vzdělání. Mezinárodně jsme zavázali Českou republiku odpovědi na rozsudek Štrasburského soudu ve věci diskriminace romských dětí ve vzdělávání k podpoře inkluzivního vzdělávání, k začleňování dětí z vyloučených lokalit do běžných základních škol. Připravili jsme novelu vyhlášek o poradenských zařízeních a vzdělávání dětí se speciálními

Pokračování na str. 3

zaznamenali jsme

BRATISLAVA – Na vzdělávání dětí z romských osad v internátních školách na Slovensku, které prosazuje vládní strana Směr-SD, by bylo třeba o 217 milionů eur více, než činí současné náklady. Vypočítal to nevládní Institut pro dobře spravovanou společnost (SGI). Místopředseda vlády Dušan Čaplovič (Smer-SD) ale namítá, že se neplánuje plošné vzdělávání v internátech, ale jen tři či čtyři pilotní projekty. SGI však považuje vzdělávání na internátech za mimořádně nákladné. Kdyby se v nich měli učit už žáci základních škol, bylo by podle institutu potřeba vytvořit místa pro asi 30 000 dětí žijících v nevhodných podmínkách. V domovech v současnosti žije na 4 000 dětí.

BUDAPEŠŤ – V Budapešti se 27. dubna konala schůzka národních koordinátorů Scholarships Roma education found. Tento program studentů vysokých škol financovaný Romským vzdělávacím fondem v České republice pro tento rok koordinuje občanské sdružení Romea. Nahradilo tak po třech letech neziskovou organizaci Athinganoi. Před ní stipendijní program koordinovala pražská pobočka Open society found. Schůzky v Budapešti se zúčastnila Petra Zajdová a Jarmila Balážová ze sdružení Romea. Společně se zástupci Romského vzdělávacího fondu a národními koordinátory z Rumunska, Srbska, Slovenska, Kosova, Maďarska a dalších participujících zemí (celkem jich je třináct) diskutovaly, jak program funguje, zda a jakým způsobem jej lze zefektivnit. Českým zástupcům se pro tento rok podařilo jako zatím jediné zemi získat finanční podporu i pro studenty dálkové. (www.romea.cz, pp)

Myslím si o kocouru Mikešovi...

Nedávno jsem se dočetla na internetu, že romští aktivisté nesouhlasí s využíváním knihy Josefa Lady o kocouru Mikešovi ve školní výuce. Myslím si, že je to opravdu směšné a u lidí to jen povzbudilo další záporný postoj k Romům. Říkají si o nás, že už nevíme, v čem ten rasismus vůči nám máme ještě hledat. Vždyť Josef Lada je legenda a děti i dospělí znají jeho říkanky dodnes. I kdyby se pasáž, kde se píše, že Cikáni kradou, vynechala, nebo kdyby celou knížku zrušili, tak by to k ničemu nevedlo. Protože kdyby se tak stalo, tak by ani jeden člověk na této planetě nepřestal uvažovat o Romech jinak než doted'. Bohužel se o Romech mluví dost špatně a ve většině případů se ani nedívám, protože někteří Romové si za to můžou sami. A proto se domnívám, že žádné romské strany a ani vláda nezmění myšlení gádžů a nepřimějí je k tomu, aby se na Romy dívali jinak. Protože postoj k Romům změní jedině prožitá zkušenost s nimi. Tím myslím s těmi, co vědí, co je slušnost, s těmi, co nekradou a s těmi, kteří řadí vzdělání na přední příčky svých hodnot. Jenže to není tak jednoduché a ne každému gádžovi se podaří, aby měl to štěstí a potkal se tváří v tvář se slušným Romem. A i kdyby se setkal, tak ani toto by nezměnilo celkový postoj ke všem Romům. Jen by si dotyčný uvědomil, že mezi Romy jsou i takoví, kteří dokážou žít velice slušně a že není třeba házet všechny Romy do jednoho pytle. **Andrea Kačová**

„Jeszcze Polska nie zginęła...”

...a nezažhyne ani po poslední tragické ráně, jakou představuje letecká katastrofa u Smolenska s 96 obětmi z nejvyšších politických a vojenských kruhů. Na prvním místě samozřejmě prezidentský pár Lech a Marie Kaczyński, kteří letěli na vzpomínkovou tryznu k uctění památky dnou desítek tisíc polských vojáků a důstojníků zmasakrovaných stalinskou bezpečností za druhé světové války v Katyni. Málokdo v naší zemi asi nebyl otřesen, Polsko je nám ze sousedů nejbližší (Slovensko je a vždy bude jiný případ). A tak spontánní projevy soustrasti i zcela řadových občanů vnímáme jako přirozené, ty státní, včetně vyhlášeného dne smutku, jsou samozřejmé.

V uplynulém tisíciletí jsme měli mnohdy společnou historii, ať ve jménu mučedníka Vojtěcha nebo králů Přemyslovců, Jagellonců a dalších. Geografická blízkost samozřejmě sebou nese i husté spředenou síť rodinných a příbuzenských vztahů obyčejných lidí. Autor tohoto textu, rodák z Bochni u Krakova, o tom něco ví. Nebylo to vždy idyllické, na prahu novodobé státní samostatnosti Polska i Československa řinčely vzájemně i zbraně, když Hitler si kousnul do naší země, Poláci nezůstali opodál, aby za rok

sami týmž diktátorem byli zdeptáni. Oba národy mají své zkušenosti s útlakem i s problematickým vztahem k jiným. Připomeňme jen třeba trojúhelník Rusové – Poláci – Židé, u nás pak Němci – Češi – Němci. To je ale vše dávno za námi. Dnešní vzájemné vztahy jsou patrně jedny z nejlepších v historii. A to přesto (nebo možná právě proto), že národní charakteristiky, dá-li se použít takový pojem, se liší, troufám si říci, hodně. Svědčí o tom i ta vlna, která se v polské veřejnosti vzedmula po druhé „kатыňské“ katastrofě, nezvykle dlouhé období státního smutku a v posledku vášnivá diskuze kolem místa pohřbení prezidenta a jeho choti po boku polských králů na krakovském Wavelu. Pochybuji,

že by podobná situace byla myslitelná v mnohem civilnějším, střízlivějším a ateistickém českém poměrech. To není výtky, jen konstatace. Nicméně i po dnech smutku se vrátí Polsko k normálnímu a všednímu životu.

Ti, kdož emotivně soudí, že země bez tragicky zahynulého prezidenta bude jiná, se patrně mylí. Lech Kaczyński byl nesporně nepřehlédnutelný evropský hráč, urputně hájící zájmy své země. Měl k tomu výbavu, disidentskou minulost a váhu státu, který svou početností a potenciálem musel být brán v úvahu. Svým euroskepticismem stál po boku Václava Klause a určitě to byl jeden z neposledních důvodů, proč si oba prezidenti tak dobře rozuměli. Majestát smrti odsouvá do pozadí spornější postoje, zejména na vnitropolitické scéně, a teprve historický odstup vyřkne objektivní hodnocení, Karol Wojtyła je však v Polsku jen jeden. Neuplyne příliš vody ve Visle a v Olši a leccos naznačí urychlené prezidentské volby. Přejme bratrům Polákům, ať mají šťastnou ruku ve volbách všeho druhu a život naplněný dobrými zprávami. Těch černých už bylo v uplynulých dnech až příliš.

Petr Weber

*Bývalý předseda
Židovské obce Brno.*

Časovaná bota 2009 putuje do klubu Likusák

BRNO – Časovanou botu, ocenění každoročně udělované Českou asociací streetwork za největší přínos v oboru nízkoprahových sociálních služeb, získal letos Nízkoprahový klub Likusák. Zařízení, realizované občanským sdružením Ratolest Brno, zvítězilo v kategorii Pracovní tým roku.

Česká asociace streetwork každoročně uděluje ocenění ve třech kategoriích: pracovní tým roku, osobnost roku a cenu Správní rady za mimořádný přínos. Letošní

osobností roku se stal Robert Knebl, vedoucí klubu Nadosah, za mimořádný přínos pak byl oceněn Jindřich Racek, ředitel České asociace streetwork. Nízkoprahový klub Likusák zvítězil v konkurenci více než 190 nízkoprahových klubů, které v současnosti fungují v České republice.

Tyto kluby mají za cíl nabízet dětem a mládeži možnost aktivně využít volný čas a současně zmírnit rizika spojená s dospíváním. Nízkoprahový klub Likusák se stará

o děti a mladé lidi ve věku od dvanácti do dvaceti let, kteří jsou ohroženi sociálně patologickými jevy, a žijí anebo se pohybují na brněnských sídlišťích Líšeň a Vinohrady. V loňském roce se zařízení zapojilo do komunitního plánování města Brna, vypracovalo rovněž v České republice naprosto ojedinělou koncepci poskytování nízkoprahových služeb a práce s klienty.

Martin Holíš

*Vedoucí Nízkoprahového klubu
Likusák (www.ratolest.cz).*

Plamínky kulturní dům nezapálily, ale rozezpívaly

SLANÝ – Malý sál slánského městského kulturního centra Grand patřil 15. dubna dětskému zpěvu.

V druhém ročníku pěvecké soutěže Plamínky, připravené Dětským domovem Ledce, se ve dvou a půl hodinovém bloku předvedlo na dvacet soutěžících.

Známé písničky zazpívali jednotlivci i malé skupinky za doprovodu

kytary, kláves a písničkových melodii z karaoke. Zúčastnili se mladí zpěváci z kladenského Korálku a školy v Pařížské ulici, Základní školy Palackého Slaný a kluci a děvčata z ledeckého domova.

„Moc se mi tady ve Slaném líbí. Letos jsem byl stříbrný, ale příští rok určitě vyhraju zase zlato,“ nechal se slyšet kladenský Pavel Vela, kte-

rý obhajoval loňské vítězství. Součástí akce byla i doprovodná vystoupení skupiny dětí z Ledců u Šternberka, hip hop, břišní tanec, Čížečku čížečku, rap. Porota měla velmi těžký úkol, protože všichni soutěžící se snažili být co nejlepší.

Vyhodnotila na prvním místě Báru Podzimkovou a na třetím místě Nikolu Ciolekovou – obě ze Základní

školy Palackého Slaný. Druhé místo získal Pavel Vela z kladenského Korálku. „Poděkování za zdárný průběh akce patří nejen všem zúčastněným dospělým příznivcům i mistarostovi Pavlu Bartoníčkoví, který vítězům ceny předával, ale i také samotným dětem, které se Plamínků zúčastnily,“ jsou slova pořadatelů z Ledců.

A jaké jsou další aktivity kluků a děvčat z Dětského domova Ledce (ve znaku má domov dva veselé plamínky)? Den otevřených dveří, třetí ročník soutěže v kopané Kopacky drogám a Plamínková slavnost aneb Ledce voní Rozmarýnou v nově přístupném volnočasovém areálu Zámeček.

Text a foto: Hana Tichá

Verunka, Dana a Vanessa při svém tanečku Čížečku čížečku.

Ukázka břišních tanců dívek z Ledce, které vede studentka slánského gymnázia Jana Ruszo.

Ondřej Liška: Špičkou kandidátky je Lucie Horváthová

Dokončení ze str. 1
mi vzdělávacími potřebami, vytvořili Národní akční plán inkluzivního vzdělávání, připravili nové metodiky pro práce poradenských zařízení. V načaté práci chceme dále pokračovat.

Rádi bychom navázali i na práci resortu sociálních věcí, kde jsme se mimo jiné významně podíleli na reformě systému péče o ohrožené děti, která představuje velkou šanci – pokud se po volbách nezastaví – pro tisíce dětí z chudých domácností, které více než represivní dohled nad rodiči často vrcholící jejich odebráním z rodiny, potřebují podporu a včasnou preventivní pomoc. A to reforma přináší.

Připomínám, že vládní Agentura pro sociální začleňování je projekt zelených, a mám radost, že starostové a starostky si její podporu začínají velmi chválit. A nakonec – byli to zelení, kdo prosadil v minulé vládě vznik postu ministra pro lidská práva a menšiny jako jednu z podmínek účasti v této vládě. Problematice menšin nebyla nikdy předtím věnovaná taková pozornost. Zelení budou trvat na tom, aby tento post byl zachován i do budoucna.

Znáte ve vašem okolí některou čtvrt' či lokalitu blízkou ghettu? Můžete stručně popsat tamní dění a způsob řešení?

V Brně je obecně známou čtvrtí, ve které žijí stovky chudých Romů, Cejl. Veliký problém tkví v tom, že Cejl leží na území dvou městských částí, které se mezi sebou nedomlouvají na společných řešeních. Třetím hráčem je brněnský magistrát, ale komunikace mezi ním a vedením městských částí vážne. Brno má pro Cejl zpracovaný Integrovaný plán rozvoje, který má pomoci s kultivací veřejných prostranství a obnovou bytového fondu. Ten ale zatím neběží, jak by měl.

Přestože tu působí profesionální neziskové organizace, například IQ Roma servis, který dokonce zkouší provozovat první byt v režimu sociálního bydlení, pro tak velký počet lidí na Cejlu to nestačí. Řešení situace se musí stát prioritou pro místní zastupitelstva a stát musí účinně pomoci – z resortů sociálních věcí, školství a prostřednictvím Agentury pro sociální začleňování, která se v řešení místní situace angažuje.

Jak hodnotíte zvláštní školy? Jak postupovat, aby většina Romů skončila ve školách základních a přitom tento model fungoval a rodiče Nero-mů neodhlašovali své potomky?

Naším cílem je pokračovat ve zvyšování připravenosti běžných škol na integraci a inkluzi dětí se zvýšenou potřebou podpory. Prioritou musí být kvalitní vzdělávání všech dětí – tam, kde je to jen trochu možné, v hlavním vzdělávacím proudu a u dětí s těžkými formami zdravotního postižení v některém z typů speciálního vzdělávání. Současná praxe, kdy je neúměrně vysoké procento žáků a žákyň romského etnika mylně považováno za děti s lehkým mentálním postižením a vzdělávají se v základních školách praktických – dříve zvláštních školách – je v moderní evropské zemi dlouhodo-

bě nepřijatelná. Jen kvalitní vzdělání je zárukou přetnutí začarovaného kruhu sociálního vyloučení.

Klíčová je včasná a všem dostupná předškolní příprava, dále kvalitní diagnostika skutečných vzdělávacích potřeb každého dítěte a zajištění potřebných podpůrných opatření těm dětem, které přichází do školy s určitým typem znevýhodnění – ať už sociálním či zdravotním. Je třeba metodicky podpořit učitele a pomoci školám úpravou legislativy a způsobu normativního financování vytvořit adekvátní podmínky pro individuální přístup k žákům.

Ve všech těchto oblastech jsme se v rámci našeho působení v resortu školství zasadili o naprosto zásadní obrat školské politiky. Právě agenda rozvoje spravedlivosti a otevřenosti českého školského systému představovala jednu z klíčových priorit mnou založené Skupiny pro sociální programy ve školství. V posledních týdnech jsme však bohužel svědky oslabování námi vytyčeného směru a upřednostňování prapodivných personálních hrátek současného vedení ministerstva nad skutečnou prací na rozpracovaných úkolech.

Povzbudilo by podle vás používání romštiny ve školách a médiích sebevědomí Romů? Prospěje to integraci nebo spíš vzdálí od vzdělávacího procesu vedeného v češtině?

Vytvoření kvalitního rámce pro vyučování romského jazyka jako nepovinného volitelného předmětu je naším dluhem vůči romské menšině. Česká republika se již v roce 2005 zavázala k plnění strategických úkolů Evropské charty regionálních či menšinových jazyků a Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin.

V ČR dlouhou dobu neexistovaly žádné standardizované učební plány, osnovy ani učebnice či didaktické materiály pro výuku romštiny, a proto Rada Evropy v roce 2007 vyzvala české ministerstvo školství k zavedení Rámcové osnovy pro výuku romského jazyka. Za mého působení na ministerstvu tak velmi intenzivně probíhaly práce na překlady evropského kurikula pro výuku romské jazyka i vytváření nástrojů metodické podpory pro budoucí učitele romštiny.

Možnost na vzdělávání v menšinových jazycích je přirozeným právem každého jedince – příslušníka určité menšiny a v moderních západoevropských zemích, jako je např. Finsko, Švédsko či další, je ochrana tohoto práva zásadní součástí vzdělávacích politik. ČR se tímto krokem přidává mezi vyspělé moderní společnosti, které se obrací k menšinovým kulturám s respektem. Věřím, že tato aktivita přispěje k posílení identity našich romských žáků a žákyň a pozitivně posílí také zachování jedinečné romské kultury.

Nejen české školy, ale celá společnost se musí vážně zabývat otázkou tolerance a nediskriminace jedněch vůči druhým.

Mají romské vzory, tj. zpěváci, novináři, úředníci, politici, hudebníci a další, stimulační dopad na ostatní? Chtějí je podle vašich zjiště-

ní ostatní napodobit? Nebo je spíš pomlouvají a závidí, pokud jde o lidi z odlišných velkorodin?

Mají nenahraditelný význam. Jsou první, kdo veřejně obstáli jako součást elit společnosti. A jsou velkým vzorem především pro děti a mladé lidi z vyloučených lokalit. Napodobují je, vidí, že pile může vést k úspěchu.

Obrovskou roli hrají v tom, že nahrazují negativní vzory těmi pozitivními. Mnohé děti z velmi chudých lokalit vidí, že bohatí a respektovaní jsou lichváři a pasáci. A některé se do jejich rolí touží stylizovat. Najednou lichváře na pozicích vzorů nahrazují úspěšní zpěváci, novináři a další. To je velká šance.

I pro většinovou společnost jsou úspěšní Romové důležití. Pomohou Romy etablovat na nejvyšších pozicích ve společnosti.

Které pasáže v programu vaší strany se týkají záležitostí spojených s Romy?

Jsou to zejména pasáže týkající se vzdělávání a sociální politiky. Můžu s jistotou říct, že Strana zelených věnuje v porovnání s ostatními stranami otázce menšin největší prostor. Je to logické – ochrana menšin a lidská práva jsou ostatně tradičně jedním z pilířů politiky zelených.

Jak dostát v dnešní krizi stále vyšším nárokům na kvalifikaci, na znalost jazyků a na počítačovou gramotnost u velké části Romů, tj. nekvalifikovaných lidí? Kde a jak jejich kvalifikaci v průběhu zaměstnání zvyšovat?

U dětí je samozřejmě potřeba začít už v předškolním věku. Co nejvíce nahrazovat nevýhody, které si nesou z prostředí, ve kterém se narodily. Vzdělání je dlouhodobě jediná cesta, aby děti přestaly opakovat neúspěšné a nevýhodné strategie svých rodičů, kteří se stali dlouhodobě nezaměstnanými a sociálně vyloučenými.

Velkou příležitostí je zavedení kariérového poradenství. Pro lidi v produktivním věku se osvědčila služba pracovního poradenství – systematický doprovod klienta při hledání práce a zvyšování kvalifikace. Tady je velmi důležitá součinnost s úřady práce, které by měly být připraveny připravovat rekvalifikační kurzy podle potřeb klientů i zaměstnavatelů.

Vynikajícím nástrojem, který SZ jako jediná podrobně rozpracovala ve svém programu, jsou sociální firmy. K jejich rozvoji se nabízí využít evropské strukturální fondy. Sociální podnikání není rozdáváním almužen, ale podnikáním bez generování zisku pro vlastní potřebu. Zisk má naopak sloužit k dalšímu rozvoji pracovních míst pro dlouhodobě nezaměstnané a na trhu práce obtížně uplatnitelné lidi.

Strukturálně je třeba podpořit regiony, kde je vysoká nezaměstnanost – a to nejen mezi Romy, ale obecně. Pobídky a investice musí směřovat tam, kde lidé nemají jiné příležitosti pracovat. Práce je jediná šance, jak změnit životní strategii, a tím, i příležitosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit.

Ptal se Pavel Pečinka

komentář

Gondolinav peske pal o kocuris Mikeš...

ANDREA KAČOVÁ

Načirla man dogend'om pal o internetos, hoj o romane raja nasuhlasinen la sikhavibenaha andro školi andalo knížki le Josef Ladostar pal o kocuris Mikeš. Gondolinav mange, hoj oda hin pro asaben, o gadže vaš ada igen pro Roma nalačhes dikhen. Vakeren peske pal amende, hoj imar nadžanas, kaj oda rasizmus majinas te rodel. Hem o Josef Lada hin e legenda a o čhavore the o bare manuša prindžaren leskere pisibena dži adadžives. A he te bi pes oda, kaj pes pisenel pal o Roma, hoj čoren, mukhl'ahas avri, ta bi oda naavl'ahas pre nisoste. Bo te bi pes avka kerd'ahas, ta bi aňi jekh manuš pre kaľa phuv nagondolind'ahas pal o Roma varesar aver sar akanak. Pal o Roma pes navakerel but lačhes a varekana man oleske aňi nad'ivina, bo varesave Roma peske vaš oda hine korkore došale. A vaš oda mange gondolinav, hoj nisave romane seri a aňi e vlada naprekerena o gondolipen le gadženge, hoj pro Roma te dikhen varesar aver. Bo o gadže pes ko Roma chovinaena aver, sar lenca vareso predživena. Olenca, so džanen, so oda hin pařiv, olenca, so načorkeren a olenca, so džanen, hoj o sikhaviben hin but baro. Aľe kada oda nane ajso loko a na savore gadžen avela bacht, hoj pes te rakhen le pařivale Romeha. A he te pes rakhľ'ahas, ta aňi kada bi naměňind'ahas o postojis ko Roma. Ča ole manušeske bi avľ'ahas pre godži, hoj maškar o Roma hin he ajse, so džanen te dživel pařivales a namusaj savore Romanen te čhivel andro jekh gono.

Andrea Kačová

co na to naše právnička?

Můžete popsat průběh exekuce?

V minulém článku jsme započali s výkladem exekučního příkazu, tak jak jeho úprava plyne z exekučního řádu, a vyjmenovali jsme základní náležitosti exekučního příkazu. Výrok exekučního příkazu se co do obsahu liší podle zvoleného způsobu exekuce. Obsahuje tak vždy bližší údaje o postihu práv nebo věcí, kterých má být použito k uspokojení pohledávky.

Z praktického pohledu je dobré vědět, komu a jakým způsobem se exekuční příkaz doručuje. Obsahuje totiž bližší informace o tom, že exekuce bude provedena a jakým způsobem. Navíc i v tomto okamžiku lze zmírnit dopad exekuce tak, že dlužník uhradí pohledávku oprávněnému a tím předejde např. zabavení věci nebo obstavení příjmu ze závislé činnosti.

Exekuční příkaz doručí exekutor oprávněnému, povinnému a dalším osobám, kterým se podle zvoleného způsobu doručuje usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Do vlastních rukou se doručuje exekuční příkaz v případech, v nichž podle zvoleného způsobu občanský soudní řád stanoví, že se doručuje do vlastních rukou usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.

Do vlastních rukou se tak povinnému doručuje exekuční příkaz, jestliže exekutor zvolil jako způsob exekuce srážky ze mzdy povinného. U tohoto způsobu se do vlastních rukou doručuje povinnému a plátcí mzdy. V případě, že dluh má být uspokojen příkázáním pohledávky u peněžního ústavu, doručuje se do vlastních rukou jak peněžnímu ústavu, tak povinnému. Tomu však nesmí být doručeno dříve než peněžnímu ústavu. Jestliže se exekutor rozhodne pro exekuci prodejem movitých věcí, exekuční příkaz se doručuje až při provádění výkonu. I v případě, že pracovník exekučního úřadu navštíví povinného za účelem výběru věci pro jejich prodej, je možné prodeji zabránit tak, že povinný ještě před započítím činnosti exekutora svůj dluh splatí.

Na tomto místě je dobré připomenout, že doručování do vlastních rukou probíhá tak, že nezastihne-li doručující orgán adresáta písemnosti, písemnost uloží a adresátu zanechá vhodným způsobem písemnou výzvu, aby si písemnost vyzvedl. Nelze-li zanechat výzvu v místě doručování, vrátí doručující orgán písemnost odesílajícímu soudu (zde exekutorovi). Nevyzvedne-li si adresát písemnost ve lhůtě desíti dnů ode dne, kdy byla připravena k vyzvednutí, považuje se písemnost posledním dnem této lhůty za doručenu, i když se adresát o uložení nedozvěděl. Po uplynutí této desetidenní lhůty počínají běžet lhůty, pokud v daném případě nějaké jsou stanoveny.

Pokud adresát písemnosti, buď z vlastní nedbalosti, nebo shodou okolností zaslílku doručovanou do vlastních rukou včas nepřevzal, exekuční řízení probíhá dál a nelze zpětně poukazovat na to, že povinný fakticky exekuční příkaz či jinou písemnost doručovanou do vlastních rukou nepřevzal.

JUDr. Ludmila Krátká

Autorka je advokátka (AK Příkop 2a, Brno, e-mail: ludmila.kratka@seznam.cz, tel.: 731 479 587).

www.romea.cz
Romský informační portál

Téma ankety Romano hangos 5-2010 tentokrát znělo:

Měla by být romština zavedena do škol jako nepovinný jazyk? Vy sami romsky mluvíte?

Martin Šimáček

Ředitel agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách (www.socialni-zaclenovani.cz), Praha.

Určitě jsem pro výuku romštiny jako nepovinného jazyka. Nejde o to, aby se v romštině učila matematika nebo přírodopis, ale aby si lidé v Česku zvykli, že romština je jedním z nejpůvodnějších menšinových jazyků v Česku. Jde o kulturní aspekt v oblasti rovných příležitostí ve vzdělávání. Podle mě to přinese větší respekt k romské kultuře mezi dětmi zejména tam, kde školy a učitelé přistoupí k výuce romštiny kreativně a pomohou dětem Romů nahradit to, co mnoha z nich kvůli těžké sociální a ekonomické situaci chybí z domova - kontakt s kulturou a jazykem. Já sám romsky nemluví, ale jsem rád, když se dostanu do společnosti, kde se mluví romsky. Snažím se porozumět.

Jiřina Šiklová

Socioložka, publicistka, Praha.

Je správné, aby děti měly tuto možnost a aby učitelé také věděli, jaké jsou základy romského jazyka. Přestože sebe stále kritizujeme, pokud vím, jsme jediní, kteří mají komparativní učebnici češtiny a romštiny a překladový slovník romsko-český a česko-romský. Stejně tak krásný překlad Skutků apoštolů v romštině a další významné texty. Děti z romské minority tím získají mezi ostatními vyšší prestiž, budou si sebe a své kultury více vážit. Obávám se ale, že těch, kteří se budou chtít učit romštinu, bude jen málo. Již nyní by se měla tato otázka položit především rodičům dětí, kteří se hlásí k romskému etniku. Sama ale znám romské texty jediné z překladů, které vycházejí v romštině v Romano hangos.

Jiřina Somsiová

Vedoucí pobočky SRNM Olomouc.

Je to aktuální. Romů stále přibývá, mají problém s dorozumíváním ve školách i na úřadech. Pokud se najdou Neromové, kteří budou mít zájem, bude to dobré pro obě strany. A Romové? Aspoň se ve svém jazyce zdokonalí v gramatice i výslovnosti.

Eva Dobšíková

Bývalá učitelka, aktivní v Židovské obci Brno.

Tam, kde je k máni schopný učitel, ano. Je to rodný jazyk a Romové se jím dorozumí po celém světě. Je to kulturní dědictví.

Irena Gruberová

Ekonomka romského střediska Drom (www.drom.cz), Brno.

Nejsem Romka, ale myslím, že je velmi důležité zavést výuku romského jazyka na školách. Znáám hodně Romů, kteří v rámci integrace do většinové společnosti zapomínají programově na svůj původ a se svými dětmi komunikují výhradně česky. Je to škoda, protože každý člověk by měl znát svůj původ, kořeny, tradice, rodný jazyk – jen tak si může najít místo ve společnosti. Žádná rostlina nemůže žít bez kořenů a žádný člověk nemůže žít bez své identity. Časem jej vždy čeká pocit vykořeněnosti a frustrace. Romská kultura je bohatá a pokud zůstane zachována, může obohatit i většinovou společnost. Proto je nutné v dětech probouzet a uchovávat jejich romství i kvůli nám, „gádžům“.

Vladislav Suchánek

Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha.

Odpovídám trochu netradičně: Jako všechny kmeny, národnosti a národy máme i my Romové svou minulost. Romský jazyk je třeba zachovat a zdokonalovat, jinak hrozí ztráta identity. Takže jsem pro výuku nepovinného romského jazyka. Myslím, že do budoucna by to přineslo pochopení a nalezení vlastní identity, tedy něco jako národní obrození. Romsky hovořím denně a děti to pomalu učíme.

Štefan Gorol

Aktivista, Nový Bor.

Jsem pro zavedení romštiny jako nepovinného jazyka. Pro romskou mládež by to přineslo sebezpoznaní a pro neromskou obohacení o romskou kulturu. Romsky naše rodina hovoří.

Laila Žigová

Dopisovatelka časopisu Kereka (www.darcz.cz), Valašské Meziříčí.

Výuka romského jazyka ve školách mě moc nenadchla. A po přečtení diskuse na toto téma jsem zjistila, že by o to asi valný zájem nebyl. Pro většinu lidí to je směšné až pohoršující. Podle mě by to nepřineslo nic dobrého, jen by byli Romové opět středem pozornosti, opět v ne moc příznivém světle. Ten, kdo se chce naučit romsky, tak určitě ví, jak se k romskému jazyku dostat. Já i můj manžel romsky komunikujeme, ale jen občas. Dceru zatím romsky neučíme, ale děti jsou všímavé a pár slovíček sama pochytila, většinou už pozná, o čem je řeč. Jde to samo, přirozeně. Dcera je zatím malá, ale do budoucna si představuji, že romštinu bude ovládat.

David Šarišský

Pracovník IQ Roma servis (www.iqrs.cz), Brno.

Je to blbost, za prvé nemáme tolik kantorů. Za druhé je asi lepší učit děti o Romech něco jiného než zrovna jejich jazyk. Ten jim alespoň nikdo nevzal.

Rómčina prinesie len pozitíva

Som pre výuku romského jazyka ako nepovinného predmetu. Rómovia, ktorí svoj jazyk dodnes aktívne používajú, mali by ho poznať aj v písomnej podobe a poznať gramatiku, veď majú na to právo. No je otázka, ako by sa k tomu oni sami postavili. Romovia, ktorí jazyk aktívne používajú, ich deti automaticky hovoria romsky, učia sa jazyku v rodine. Samotný Romovia zo začiatku nebudú vidieť v tom potrebu, aby sa jazyk učili ešte aj v škole. Nevie, či by túto možnosť vôbec potom využívali a prihlásili svoje dieťa na voliteľný predmet romského jazyka.

Asi z toho dôvodu, že by svoje dieťa nechceli zaťažovať ďalším školským predmetom, keď oni sami sú schopní svoje dieťa jazyk naučiť. Niektorí by zas argumentovali, že to nie je dôležité, že i tak ten jazyk nikde nemôžeme využívať. No myslím si, že by sa našli i takí, ktorí by túto možnosť uvíta-

li a využívali. Keď by to malo byť len pre časť Romov, malo by sa tak stať, čo je najdôležitejšie – získajú opäť časť svojej identity, ktorú stratili v čase tvrdej asimilácie. Ja som jedna z tých, ktorí už romsky nehovorí kvôli asimilačným krokom vlád minulého storočia. A mrzí ma, že sa nedokážem romsky porozprávať s inými Romami. Aká som to Rómka?

Myslím si, že to prinesie len pozitíva. Ako pre Rómov, tak pre spoločnosť. Jazyk je súčasťou kultúrnej identity človeka. U Rómov bol okrem iného potlačovaný. Až by sa dostal do škôl, pozdvihlo by to sebedôveru Rómov, ktorý jazyk aktívne používajú, že je rovnocenným jazykom, ako každý iný a používaný i na verejnosti. Rómsky jazyk je zaujímavý a dá sa povedať i svetovým jazykom. Verím tomu, že by určite začali romsky hovoriť i Rómovia, ktorí jazyk aktívne už nepoužívajú a možno by to skúsili i Česi. Ja romsky zatiaľ nehovorím, ale rómsky jazyk sa učím, manžel je Čech a romština ho tiež oslovila, navštevuje kurzy romštiny poriadane v Muzeu romskej kultúry. Preto dúfam, že sa u nás v rodine bude opäť hovoriť romsky.

Margita Rácová

Kurátorka fondů textilu, šperků a vybavení romského interiéru v brněnském Muzeu romské kultury (www.rommuz.cz).

Chcete přispívat na naše tematické stránky?

Ozvěte se na pecinkapavel@seznam.cz nebo rhango@volny.cz

Naše řeč, ta je nejsladší na světě

Lačno džives savorenge. Amari Milena Hübschmannová, del lake o somnakuno Devloro loki phuvo-ri, phenelas: „Vakeren romanes, na

gadžikanes, sem tumari romaňi čhib hin nekuguler pro svetos...“ Zdravím s přáním dobrého dne.

Naše drahá Milena Hübschmannová nám kladla na srdce: „Mluvte romsky, ne gadžovsky, vždyť váš jazyk je nejsladší na světě...“ Has la baro čačipen – Měla velkou a svatou pravdu. Díky mé práci a činnosti pro náš romský národ, amaro nipoš, jsem i s ní viděl kus světa – phirdžam but thema a so gondol'inen? Sar amen vakerahas? Jak jsme se ve světě domluvili, co myslíte? Romanes!

Romové žijí až na Antarktidu téměř všude, tam náš praotec Lakatoš nedorazil, díky Bohu. Jsem pro, aby se amari nekuguler čhib učila

na školách. Romština je na pokraji vyhynutí, je už po dvanácté a nejvyšší čas. Jestli učíme naše čavata romanese?

Se ženou jsme zplodili a vychováli pět dětí, máme krásná vnoučátka a od narození jsme je učili a učíme romanese. Když mně přály moje milované vnučky dvojčata Sára a Karolína k padesátce, „Jenda papu, kamav tut“, slzám štěstí jsem se neubránil. Mangav tumenge but bacht sasčipen – the ma ladžan tumen te vakerel – duma del romanese! Nestyďte se, Romale, za svou rodinou řeč – čhib. Ta je nejsladší na světě.

Janko Horváth-Dóme

Publicista, aktivista, Janov u Litvínova.

Z romských kořenů čerpám sílu

Návrh výuky romského jazyka není nový a je s podivem, že trvalo tak dlouho, než jsme se k němu dostali znovu. Přitom po celou tu dobu víme, jak je hloupé a nezdravé odpojit dítě nebo dospělého člověka od jeho mateřštiny, zvyklostí, rodinných a generačních návazností, ale i přirozených posunů. To je důležité si uvědomit. Nastane čas, kdy se naše děti budou zajímat o druhé, tak jako to děláme my. Protože budeme-li se my – jejich rodiče – hned teď s radostí a se zájmem a třeba i náhodně setkávat s lidmi z jiných kultur, rozhodnou se pro takový postup i mnohé z našich dětí. Pokud toho nejsme schopni nebo se nám do podobných věcí nechce, nedonutíme k tomu ani své ratolesti. Pro začátek postačí minimum, když o tom druhém vedle sebe budeme vědět a podle toho se chovat.

Myslím, že se zavedením romštiny dostane konečně i romské dítě rovnou šanci ukázat, co v něm je, bude moci svobodně a při plném vědomí toho, kdo je, vyjádřit, kudy chce životem jít. Všichni bysme ale nejdříve měli poznať sami sebe, být

na sebe hrdí, mít se co nejvíce rádi. Je ale dost těžké sebe takto kultivovat, pokud řešíte kardinální problém práce nebo bydlení. Přesto myslím, že Romové mají stále co nabídnout, dávají svá široká srdce, veselou povahu, pohostinnost na odiv, i lehkost, s jakou dokážou i v té mizérii žít. Rozdíl v blízké budoucnosti bude jediný a podstatný, alespoň v to doufám, že ti druzí budou chtít poznat také nás. Bohužel jsem vyrůstala v době, kdy etremismus počal vystrkovat své růžky – odmítnutí a napadení v restauraci, slovní výpady a výhrůžky kdekoli na ulici.

Nedokázala jsem v tomto stavu odvázně žádat o romské občanství ani jinak oslavovat a ukazovat své romství. Barvu kůže ale neskryjete, a tak jsem své dva odstíny světlejší dítě vychovávala spíše jako Čecha. Jezdíme za romskou částí naší rodiny, doma často slyší romské písně. Občas na něj mluvím romsky a on se někdy zeptá, co to říkám. Nikdy jsem své dítě do ničeho nenutila. Myslím, že některé věci potřebují čas a jiné přirozeně vyplnou. Ví,

že je napůl Rom a je s tím smířený. Problémy našťestí nemá, řekla bych ale, že velkou roli hraje právě to, že jako někdo jiný nevypadá.

Já jsem tmavá Romka, ale také Češka. Nechci si vybírat národnost ani člověka, se kterým budu sousedit. Sílu, odvahu i lásku mi dodávají především mé romské kořeny, které nelze papírem zrušit ani jinak přetřhnout.

Iveta Kováčová

Zpěvačka skupin Triny a Camael (www.triny.cz, www.camael.cz), moderátorka, Praha.

Čeština se před dvěma sty lety prosadila navzdory němčině

Měli by si Češi uchovat češtinu, nebo hned přejít na angličtinu jako jazyk mezinárodní komunikace? Jenže mateřština není jen nástroj komunikace. Na to by stačilo esperanto. Je pokladnicí národní totožnosti, kdo jej ztratí, ztrácí i kus duše. Češi si to museli zodpovědět před dvěma sty lety. Tehdy čeština vymizela ze salonů, učeben, úřadů, přežívala jen na venkově. Většina obyvatel mluvila německy, němčina byla mostem do světa. Čeština by nás prý uzavřela v českém ghettu. Přesto jsme ji vzkřísili, a stálo to práci, obětavost,

úsilí. Leč díky tomu dnes máme svoji totožnost, jsme Češi, s bohatým kulturním zázemím vzpomínek.

Kdybychom češtinu nechali vyhynout, bylo by to snažší, ale byli bychom o tolik chudší. Pokud bychom vůbec ještě byli. Romové se potřebují sami rozhodnout. My ostatní jim jen můžeme říct něco z naší zkušenosti, ale ta je dost jednoznačná. Snad proto mám radost, když na ulici slyším romštinu. Protože pestrost je život.

Erazim Kohák
Filozof, publicista, Praha.

Proč tak silný odpor k romštině?

K otázce „romština ve škole“ lze mluvit dlouho, tak se snažíme být hodně struční. Výuka romštiny může zahrnovat nejrůznější stupně: od zábavného kroužku odpoledne přes jazykové vyučování několik hodin týdně až po výuku části předmětů (matematika, čeština) nebo všech předmětů přímo v romském jazyce. Vyučovat můžeme rodilého mluvčího (tak jako Čech chodí celou školní docházku na češtinu) anebo člověka, který jazyk neumí (tj. výuka romštiny coby cizího jazyka). Může být na bázi dobrovolnosti nebo jako povinný předmět pro určité nebo všechny žáky či studenty. Může znamenat výuku hlavně v tzv. severocentrální romštině, jihocentrální romštině anebo olaštině. Může se odehrávat na soukromé nebo na státní škole a může být vyučována na všech možných stupních školství od školky až po univerzitu.

Romština se v České republice vyučuje minimálně 35 let (tehdy na jazykové škole v Praze). Současně jde o zabezpečení výuky na prvním a druhém stupni jako dobrovolného předmětu formou výuky cizího jazyka pro začátečníky, ale i pro rodilé mluvčí. Nabídka má vycházet z lokální situace a hlavně má zatím připravit půdu pro případný zájem, který ani nemusí nastat. V otázce dorozumění mezi dialekty má nepřímo podpořit myšlenku domluvy v podobném duchu, jak funguje např. mezi Čechy a Slováky.

Iniciativa vychází z nabídky Rady Evropy, která byla inspirována řadou výzkumů v oblasti jazykovědy. V otázce výuky jazyka menšin došlo v posledních dvaceti letech k významným pokrokům. Zjistilo se na základě plošných studií ve Spojených státech, Švédsku, Indii a Švýcarsku, že děti měly jasně lepší výsledky ve vyšších třídách, jestliže výuka v prvních třídách proběhla v jejich rodném jazyku (což by u nás znamenala romština, pokud rodiče nemluví doma česky). Měly přitom dobrou výuku jazyka většiny (u nás češtiny). Přestože nebyly vyučovány od první třídy v jazyce většiny, mluvily nakonec lépe než vrstevníci, kteří absolvovali čistě většinovou školu. Jazykověda dnes už ví, proč tomu tak je, ale na rozbor tu není místo.

Další překvapení v souvislosti s učením se jazyků spočívá v tom, že s jazyky se to nemá jako s místem v garáži – tam si musím vybrat, jestli do ní postavím české nebo romské auto. Do našeho mozku se obrazně řečeno vejdu oba a navrch ještě francouzština, angličtina, ruština a spousta dalších. Proto neplatí ar-

gument, že nesmím mluvit romsky, abych si kazil češtinu, jak se stále tvrdí. Je spíš otázkou, jak udržet tu češtinu v kondici. Osobně znám spousta rodin, kde se mluví doma jiným jazykem než ve škole, a děti nejsou pozadu.

Ale tak daleko jako v těch studiích tu nejsme, v českých poměrech je výuka romštiny spíš otázkou jednotlivých škol, žáků a jednotlivých výukových hodin a romský mluvčí učitel je utopií. Příčinou je těžký postoj, který romština tu má, a to jistě proto, že je jazykem Romů, kteří sami o sobě mají problém s uznáváním. Dalším důvodem je, že minulý režim romštinu soustavně a programově vymycoval. Šířil mezi Romy a po školách povědomí, že tento jazyk je překážkou pro děti, že jim brání ve vzdělání. Proto dnes polovina Romů nemluví romsky a spousta jich má negativní vztah k romštině (někdo ji pak navíc nemá rád tak jako zhrzenou lásku, kterou už nemůže mít). Je proto pochopitelné, že si dnešní rodiče nepřejí, aby se jejich děti učily tomuto „zastaralému“ jazyku. Přitom by měli mít zlobu spíš na ty, kteří jim to způsobili, protože Romům ztráta jazyka v ničem nepomohla: romština odešla a vzdělání nepřišlo. O této minulosti by každopádně měli lidé vědět, než se rozhodnou pro nebo proti výuce romštiny, protože názor lidí na romštinu nepadl z nebe, a rozhodnout by se člověk měl poté, co se mu dostalo všech informací.

Nejsmutnější na kapitolce „romština“ je ovšem postoj velké části většiny. V 18. století zápasila čeština o život, protože císařovna Marie Terezie nezminila ve své školní reformě jiné než německé školy, a mnoho Čechů chtělo v té době pro své děti slušnou výuku v němčině, státním jazyku monarchie. Dvě stě let poté už čeština není ohrožena, ale najednou brojí Češi sami proti snaze druhých o jejich mateřský jazyk. Desítky tisíc lidí se nadchly pro iniciativu na Facebooku, která má jejich spoluobytelům brát možnost, aby se něco dozvěděli o podstatné části své kultury. Vlna pobouření je těžko racionálně pochopitelná, protože nereaguje na kriminální podnět ani na jiný zavrženíhodný čin, ale jen na snahu o vzdělání.

Právě proto je důležité, aby oficiální místa zaujala jasný postoj v této otázce. Pokud je vše dobře motivováno a doprovázeno argumenty, může být zavedení romštiny vynikajícím signálem pro všech-

ny zúčastněné. Pro jedny, že romština není jen starobylá hantýrka a rušivý prvek na české půdě, pro druhé, že někdo stojí za nimi a chápe je jako obyvatele společného státu. Že podléhá nejen stejným zákonům, ale že dostává i stejné možnosti. Z historického pohledu lze chápat současnou iniciativu o usnadnění romštiny navíc jako jakési odčinění křivdy a zmírnění dopadu pokusu o její odstranění v sedmdesátých letech. Nám osobně ani nejde natolik o naše dcery, ty získají jak praktickou, tak teoretickou výbavu v romštině a o ní od nás rodičů, ale o klima ve společnosti, které se jich bude bezprostředně týkat.

Důležitý moment v úvahách je i otázka, jak se cítí romské dítě ve škole, což silně ovlivňuje jeho vůli a výdrž při zapojení se do výuky. Symbolický čin státu mu nepřímo říká, že škola je tu pro něho, že ono a jeho kultura je vítané tak jako dítě české.

I pokud by projekt ztroskotal, protože bude čelit nesčetným obtížím, je důležité, aby se společnost o to vážně pokoušela.

Pro zájemce mohu vřele doporučit další literaturu o romštině a o menšinových jazycích, dostupnou bohužel jen v knihovnách:

Kniha o krásě domluvy s jinými lidmi: Šaj pes dovakeras – Můžeme se domluvit (Milena Hübschmannová), vydala Univerzita Palackého v Olomouci.

Časopis Romano džaniben, číslo Jevend 2006. Vydává o.s. Romano džaniben, detaily na www.dzaniben.cz.

Interaktivní DVD o romštině: <http://romani.humanities.manchester.ac.uk/cd/cz.zip>.

Wikipedie, heslo „romština“, jako rozcestník pro další informace.

Peter a Margita Wagnerovi
Margita Wagner pracuje na Úřadu vlády ČR, nyní na mateřské dovolené, Peter Wagner působí ve výzkumu trhu.

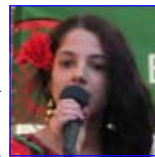

Vyučovat romštinu na školách jako nepovinný jazyk?

Lucie Sharrii Oračková

Studentka, Brno.

Jelikož chodím na Střední odbornou školu managementu a práva v Brně, máme tu jako jeden z předmětů romštinu. Podle mého je dobré vědět, co se správně romsky řekne, jaký je původ onoho slova a jak se to také píše. Jako druhý předmět máme romistiku – tedy slavné osobnosti, historie Romů atd. Já mluvím plynule romsky, nemám s tím žádný problém. U nás doma se mluvilo odjakživa romsky, takže jsem to pochytila už od malička. Vždyť romština patří k nejkrásnějším jazykům světa. Takže? Upř Roma!

Milan Daniel

Jednatel sdružení Most pro lidská práva (www.mostlp.org), Pardubice.

Začnu odzadu: romsky neumím téměř ani slovo, takže nekomunikuji. Je to samozřejmě škoda, protože ze své praxe vím, že i pozdrav či přání vyslovené v jazyce člověka z jiného etnika či národnosti působí jako vstřícný krok. Proto proti výuce romštiny jako nepovinného jazyka rozhodně nic nemám, naopak si myslím, že to může přispět k porozumění ve věku, kdy se formují postoje vůči jinakosti.

Jan Mišurec

Autor je mluvčí společnosti TÜV SÜD (www.tuv-sud.cz).

Výuka jazyka by měla být tam, kde o něj bude zájem. Byť v nepovinné formě – tato výuka pro romské i další děti přínos má, a to nejen z hlediska poznání jazyka jiného národa, ale protože děti se dozví i něco zajímavého ze života Romů. Navíc tímto krokem ministerstvo školství dá najevo Romům, že je již nepřehlídí a že je o jejich jazyk a kulturu zájem. Po tolika letech, kdy již žijeme ve svobodném státě, by se toho Romové už dočkat mohli. Stejně tak by se mělo více vyučovat na školách i o jiných národnostech, aby se děti dozvěděly vše o svých kamarádech, které s nimi školu navštěvují. Česká společnost už je velmi pestrá v rámci rozložení národnostních menšin a to by nemělo být opomíjeno. Bohužel mnohé romské děti se v základních a speciálních školách dobře necítí a právě vstřícnější krok ze strany pedagogů, výuka romštiny a lepší poznání sebe navzájem by mohlo napomoci tomu, že jednou budou na školu vzpomínat s láskou.

Michal Mižigár

Student, Písek.

Pro výuku romštiny jsem, a to i kdyby tím Romové třeba měli přijít o svůj tajný jazyk. Ve faktu, že to vláda chce prosadit, vidím snahu udělat pro Romy něco užitečného a romský jazyk zachránit. To by byla super šance. Ale musím se bohužel podělit o zkušenosti z prostředí spolužáků – středoškoláků (nikoliv Romů). Většina z nich má problémy s jazykem anglickým nebo německým. Čili jeden jazyk jim jde a druhý ne. Když by se jim přidala romština jako třetí jazyk, vidím to z pedagogického hlediska jako nereálné. Já jsem doma mluvil romsky od malička do té doby, než jsem začal navštěvovat základní školu. Romsky umím, v romštině se pokouším i tvořit. Ale bohužel češtinu mám v sobě natolik zakódovanou, že už myslím a automaticky mluvím česky. To ale neznamená, že bych romsky teď vůbec nemluvil – ať už doma, v rodině nebo mezi kamarády.

Jitka Melzerová

Účetní na základní škole na Havlíčkověbrosku.

Nejsem Romka, rozumím romsky jen pár slov. O romskou problematiku se více zajímám asi dva roky. Romano hangos jsem objevila při návštěvě Muzea romské kultury v Brně a několik výtisků jsem si vzala v Zemanoově kavárně v Brně, kterým občas projíždím. Navázala jsem kontakt s několika Romkami. Snažím se zjistit jejich názory a pocity. Bydlím v malém městě na Vysočině, kde jsem se přidala ke skupince snažící se pomoci romským dětem doučováním a mimoškolními aktivitami.

Vyučování romštiny jako nepovinného předmětu bych možná brala, ale kdo by to učil? Víc než výuku romského jazyka ve škole asi potřebují sehnat odpovídající práci v oboru, v němž se vyučí. Mnozí se nejdou učit s tím, že je to finančně náročné a pak je stejně nikdo nezaměstná, protože jsou snědé pleti. Větší význam pro integraci by podle mě měla předškolní výchova budoucích prvňáků (chybí jim mnoho základních návyků (používání kapesníku...) a vědomostí (mnozí neumí stříhat nůžkami...) a hlavně zájem rodičů, aby děti plnily své školní povinnosti. Ale to vy moc dobře víte.

Irena Bagárová

Terénní sociální pracovnice SRNM a sdružení Romodrom (www.romodrom.cz).

Určitě nejsem příznivcem výuky romštiny. Já si myslím, že žijeme v České republice a každý by měl především umět jazyk český. Je to základ komunikace. Doma ať si mluví každý jak chce. Já s dětmi mluvím doma jenom česky, ale s rodiči romsky. Myslím si, že snaze začlenit se, prospěje spíš jazyk český.

(pp)

co na to naši čtenáři?

V rubrice čtenářských reakcí minulého čísla vyšel ohlas Drahoslavy Pavlitové. Autorka byla toho názoru, že při úpravě textu došlo k jeho zásadní změně, proto poslala nový. Otiskujeme ho téměř beze změn.

V romských médiích a organizacích v Česku pracuje řada Neromů, často dokonce převažují či jsou ve vedoucích pozicích. Proč tomu podle mě tak je?

Námět se zmiňuje o často dokonce převažujícím počtu Neromů v některých médiích a organizacích zaměřených na romskou problematiku, což nasvědčuje faktu, že stačí, aby tam měli jen jednoho nebo dva Romy/ky na zkrácený úvazek a převážná část z Neromů na plný úvazek se vykazuje jako smíšený tým. Což je v mnoha případech živnou půdou pro diskriminační chování či šikanu ze strany většiny (připouštím, že se tak může dít i opačně). Již léta se všude setkávám s velikou nedůvěrou ze strany některých lidí z majoritní společnosti k nám Romům. A to i přesto, že se vzděláváme na školách: SŠ, SOŠ, VŠ, prostě čím vyšší vzdělání, tím větší (xenofobní) obavy od Neromů. V Organizaci občanského sdružení, ve kterém pracuji, kde se vzdělávají Romové na SOŠ, jsem zatím jako jediná nejstarší studující VŠ z minority „ještě zaměstnána“. Kolují tu o mně ovšem z řad majority názory tohoto typu, „že jsem už dost vzdělána“, a proto bych si měla najít zaměstnání někde mimo organizaci, ale že jsem totálně neschopná odejít, když mi to už bylo několikrát naznačováno. Dosud mi onu schopnost odejít žádá z kolegyně nepředvedla osobně, ačkoli mají větší šanci, že se na trhu práce uchytí s titulem Mgr., Bc., Dis. Na úřadu práce by také nespadali do rizikové skupiny s vyšším věkem. U některých zaměstnavatelů by nemuseli překonávat diskriminační, xenofobní a tím pádem i frustrující zkušenosti. Nenesou jako my Romové stigma-tizující nálepky a nemusí permanentně odbourávat předsudky.

Ráda bych uvedla nějaká pozitiva ze strany Neromů ve vedoucích pozicích, ale musím konstatovat, že i když se najde světlá výjimka z řad majority, tak ji ostatní ignorují. Časem se to může ale vyhrotit v úsilí přinejmenším ji vystřadit z kolektivu.

Systém je léta nastaven podle zákona, řádu, nařízení a vyhlášek této společnosti, které mají platit pro všechny občany v ČR bez rozdílu. Ale je hloupost jedinců, kteří si pletou smysl slova „řád“ s nadřazeností nad člověkem z pozice nadřízeného honosícího se tituly. Takovým slova empatie, humanizace, tolerance a podobně nic neříkají. Proto považuji za tristuhodné nechat řídit organizaci nebo zaměstnávat takové lidi v organizacích, institucích a zařízeních, které pracují s menšinou sociálně slabých obyvatel.

Od října 2005 do dubna roku 2006 jsem nejdříve jako dobrovolnice z Frýdku-Místku do Ostravy dojížděla na své náklady. V květnu byla se mnou sepsána pracovní smlouva na dobu určitou. V této organizaci jsem ovšem nejméně dvakrát zažila mobbing a bossing.

Uvádím jeden z několika případů: První šikany jsem zažila ze strany kolektivu, ke kterému se později vedoucí Neromka Mgr. přidala. Kde vzniklo neopodstatněné nařčení z něčeho, co jsem vůbec neprovedla (něco jako porušení etického kodexu vůči klientovi), nevím. Po půl roce sám klient uvedl věc na pravou míru a očistil mě, ale nálepky jsem se už nezbavila.

V druhém případě jsem odhalila v organizaci taktéž třicetiletou Mgr. pedagogiku, neromskou otevřenou rasistku, která se i na veřejnosti prezentovala s výroky proti Romům, jako například: „Cigáni by chtěli všechno zadarmo, na co se na ně vůbec píší projekty, nechápu.“ O romských dětech říká, že to jsou degeši, což už jsem nestrávila a řekla to řediteli, i to, že mne šikanuje. Dotyčná zastávala funkci vedoucí týmu práce s policií a nejenže mě šikanovala a říkala přede všemi abych umřela, ale například používala rozprašovač, jen když jsem jedla svačinu. Udělám-li kozla zahradníkem, nikdy se úroda neurodí.

Doporučila bych některým lidem z majority, když by projevíli zájem o práci s lidmi z minority, absolvovat za přítomnosti Roma/ky vzdělaného/nou v oboru, psychologické testy, určitou „etnickozátěžovou schopnost“ na práci tohoto druhu, každoročně jako prevenci proti vyhození a frustraci, pokud je jejich nadřazeným Rom/ka.

To většinou těžko snášejí a na základě toho v některých organizacích chybí vůle podporovat vzdělávání Romů, a to i když se na tuto problematiku čerpají dotace z EU, ministerstev a krajů. Jako členka Rady vlády pro národnostní menšiny jsem dobře informovaná o rozpočtech dotací na kulturu, vzdělávání, pro zachování národnostních a etnických jazyků a talentů.

Drahoslava Pawlitová, Frýdek-Místek

Diskuse – kniha návštěv

www.srnm.cz/cz/guestbook.htm

Miss Roma? Pavlína Lendelová...

Dokončení ze str. 1

Rádio Rota, Španělská 6, 120 00, Praha 2.
Tel./fax: +420 / 222 987 677, 222 944 393
www.radorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radorota.cz

Foto: Hodonínské listy, Petra Kotásková, Hodonínský deník Rovnost, Lukáš Adámek

Je středoškolačka, i tak čelí předsudkům

BRNO – Sára (17 let) má tři bratry a tři sestry. Studuje Střední odbornou školu managementu a práva v Brně. Ráda zpívá a po studiích by chtěla začít podnikat. Několik týdnů pobývala na studijně-vzdělávací stáži v USA, odkud si přinesla zkušenosti a nápady, které chce využít v práci s dětmi v romské komunitě. Zkrátka mladá inteligentní holka, která má našlápnuto. Mimochodem, je Romka.

Se Sárrou jsem se potkala poprvé v neziskové organizaci IQ Roma servis, kam dochází na lekce zpěvu a kde se podílí na tvorbě časopisu Romano VIP. Překvapivě je, jaké charisma z ní tak mladou osobu vyzařuje a jakými ambicemi oplývá. Ve svých plánech do budoucnosti se vidí jako podnikatelka, ale chtěla by se i více zapojit do dění uvnitř romské komunity. Zaměřit se chce především na práci s dětmi a realizaci aktivit, které by jim jednak umožnily kvalitně trávit čas, jednak by je osobnostně posunuly. Má ale i mnohem smělejší plány. Do budoucna by ráda přispěla ke sblížení romské komunity s většinovou společností a podílela se na vymýcení vzájemných předsudků a společenských bariér.

Ačkoli je plná optimismu, který je tak vlastní mladému člověku, uvědomuje si až žalostně dobře složitost situace, ve které se Romové v České republice ocitají. Na svůj věk má již přímé zkušenosti s rasově motivovanou diskriminací. Sama k tomu říká: „Myslím si, že Češi nejsou zvyklí na lidi, kteří se odlišují od většiny svým vzhledem, například barvou kůže. Chovají se vůči nim podezíravě až rasisticky. Netýká se to pouze jejich postoje k Romům, ale třeba i k cizincům.“ Toto rozpačité chování vůči něčemu odlišnému Sára vnímá na základě příležitostně zažívaných negativních zkušeností. „Občas se mi stává, že když mě lidé neznají a soudí mě podle toho, jak vypadám, chovají se ke mně jinak, dávají mi najevo, že jsem jiná.“ Sára to však bere s nadhledem a život přijímá takový, jaký je. Člověk žijící v minoritě, ať už dané etnickou, náboženskou nebo rasovou odlišností, zakouší svět z jiného úhlu pohledu než představitel většinové společnosti. Zažívá obavy, které si bez podobné zkušenosti dokáže málokdo představit. Minuty nepříjemných pocitů, když na vás na ulici pokřikují hanlivé nadávky spojené s tím, jak vypadáte. Pocit ohrožení, když míjíte hlouček mužů s oholenými hlavami. Jsou pro vás tyto pocity neznámé? Pro Sárrou běžná zkušenost, když ji bedlivě pozorují v obchodě, jestli něco neukrade, když si k ní nepřisednou na sedačku v autobuse.

Přesto se Sára nevzdává a jde si za svými sny. Své nadšení čerpá z motivace, která pramení z pobytu v USA, kde, jak sama říká, pochopila, že když ostatní mohou dosáhnout po čem touží, dokáže to i ona.

Radka Svačinková

Mediálně-koncepční pracovnice IQ Roma servis (www.iqrs.cz).

RÓMSKY INŠTITÚT
ROMA INSTITUTE, N.O.

www.romainstitute.sk

Romano & Lil

www.rnl.sk

**Rómsky nový list – noviny
Rómov na Slovensku**

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,

fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

Program na květen 2010

Brněnská muzejní noc:

15. 5. 18⁰⁰–24⁰⁰ hodin

18⁰⁰–19⁰⁰; 21⁰⁰–22⁰⁰; 23⁰⁰–24⁰⁰ Lidová hudba Marcela Kováče z Hrochotě, ze slovenské národopisné oblasti Podpolaní

18¹⁵–19¹⁵ Dílna: výuka romských písní s hudebníkem a spisovatelem Gejzou Horváthem (pro děti i dospělé)

19⁰⁰–20³⁰ Dílna: výroba obrazů ze sypaných barevných písků dle originální techniky renomovaného romského výtvarníka-naivisty Rudolfa Dzurka (pro děti i dospělé)

19³⁰–20³⁰ – Koncert – Duo Bohemia, Berlín – písňový recitál na cikánské motivy v podání Marty Vašíčkové Vávrové (soprán), za klavírního doprovodu Petra Vašíčka

21¹⁵–21⁴⁵; 22⁴⁵–23¹⁵ Módní šou s přehlídkou sbírkových oděvů za hudebního doprovodu kapely Paramisara

18⁰⁰–22⁰⁰ Předvádění a prodej výrobků romských korytářů z východního Slovenska (dřevěné nádoby – korytka, misky)

19⁰⁰–23⁰⁰ Ochutnávka tradiční romské kuchyně

Výstavy:

Plátna pro velké černé oči. Cikáni v díle Míly Doleželové. • *Výstava potrvá do 15. 8. 2010*

Muzeum poprvé představuje veřejnosti svoji rozsáhlou sbírku děl akademické malířky Míly Doleželové (1922–1993) reflektující romské téma. Výstava je doplněna i o výpůjčky dalších majitelů. Velkoformátová díla zobrazují neobvyklý, a přesto lidsky teplý až žhnoucí svět Romů. Autorka je přirovnávána k mexickým muralistům jako Diego Rivera či David Almaro Siqueiros, mezi českými malíři však nemá její dílo obdoby.

Doprovodná akce: 30. 5. od 15⁰⁰
Komentovaná prohlídka výstavy Plátna pro velké černé oči. Provádí Bc. Markéta Bártová. 30. 5. od 15⁰⁰ Velké černé oči. Výtvarná dílna s obrazy Míly Doleželové (mimo jiné je určena dětem rodičů, kteří se účastní komentované prohlídky).

Stálá expozice

Příběh Romů (etapa 1939–2005).

Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Přednáška z cyklu Kdo jsou Romové? 18. 5. od 17³⁰

Pronásledování Romů v českých zemích v 15.–18. století: Nařízení, provádění v praxi, vyobrazení. **Přednáší historik PhDr. Jiří Hanzal.**

Nedělní dílny Muzea romské kultury: 9. 5. od 15⁰⁰

Luminita tančí. Nedělní dílna s romskými písničkami a tancem pro rodiny s dětmi. Vstup je ZDARMA.

Kurzy romštiny:

Od 1. 3. probíhají v muzeu kurzy romštiny pro začátečníky a mírně pokročilé.

Otevírací doba • po zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • so zavřeno • ne 10–17, poslední vstup 16¹⁵

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury ČR

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

**Bratislavská 65a,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz**

**číslo účtu:
27-488570217/0100**

KHAMORO již za pár týdnů!

Od 23. 5. do 29. 5. 2010 se v Praze uskuteční 12. ročník Světového romského festivalu KHAMORO, jehož organizátory jsou občanské sdružení Slovo 21 a Studio Production Saga. Vstupenky k zakoupení v síti Ticketstream. V případě dotazů nás kontaktujte na festivalkhamoro@gmail.com.

PROGRAM:

Neděle 23. 5. 2010

zahájení týdenních mezinárodních workshopů „Jdeme dlouhou cestou“

19⁰⁰ – Švandovo divadlo – premiéra romské opery „Invisible Gipsy“

Pondělí 24. 5. 2010

14⁰⁰ Radniční klub – tisková konference

18⁰⁰ kino Aero – filmová přehlídka – premiéra filmu „Rom_ID“

20⁰⁰ LMB – současná romská hudba (Gipsy.cz/ČR)

Úterý 25. 5. 2010

21⁰⁰ Jazz club Reduta – koncert Gypsy jazz (16 Gipsy Strings/Němcko)

Středa 26. 5. 2010

18⁰⁰ Slovenský kulturný inštitut – vernisáž výstavy Genocida Romů v době 2. světové války

18⁰⁰ kino Aero – filmová přehlídka – Kenedi se vrací domů

20⁰⁰ LMB – koncert Gypsy jazz (Gipsy Swing Trio + Tchavolo/Nizozemí/Francie)

20⁰⁰ kino Aero – filmová přehlídka – Kenedi se žení

Čtvrtek 27. 5. 2010

12⁰⁰ defilé účinkujících v centru Prahy

18⁰⁰ kavárna NOD – vernisáž fotografické výstavy „Minutu poté“ Srdjana Stanojeviče

19⁰⁰ ROXY – koncert tradiční romské hudby (3–4 kapely)

Pátek 28. 5. 2010

Velvyslanectví Spojených států amerických v Praze – zahájení dvou denního mezinárodního odborného semináře „Romská identita“

19⁰⁰ – ROXY – koncert tradiční romské hudby (3–4 kapely)

Sobota 29. 5. 2010

20⁰⁰ KCP – závěrečný galakonzert (7 kapel: Black Panthers/Srbsko, Mahala Rai Banda/Rumunsko, Šukar/Slovinsko, Orkestar Braka Kadrievi/Makedonie, Romano Atmo/Francie, Romano Stilo/Slovensko, Surmajovci/Česká republika)

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSC, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
ICO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno.
Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2010 činí 240 Kč.

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154. Šéfredaktor: Pavel Pečinka. Redakce: Karel Holomek, Gejza Horváth, Ondřej Giňa. Sazba: Radim Šašinka. Externí spolupráce: Dana Teinitzer-Šarkőziová, Brno; Kateřina Danyiová, Praha; Jakub Krčík, Praha. Elektronická verze: www.srnm.cz/cz/romanohangos.htm. Redakční rada: Jan Horváth – obč. sdružení Studénka; Jiřina Somsiová – předsedkyně obč. sdružení, Olomouc; Jana Horváthová – ředitelka Muzea romské kultury, Brno; Jiřina Šiklová, socioložka, Vlado Oláh, Praha; Kumar Vishwanathan, Ostrava; Hynek Zíma, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz. IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Komerční banka Brno-město, číslo účtu: 27-488570217/0100. Tiskne: Grafex, spol. s r.o., Kolonka 304, 679 04 Adamov. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.